

HELENA KNIFIĆ SCHAPS

PAVŠINA KUĆA

Helena Knifić Schaps
Oboj 68
HR 10000 Zagreb

UDK: 728.6(497.5)
Izvorni znanstveni članak
Ur.: 2002-12-17

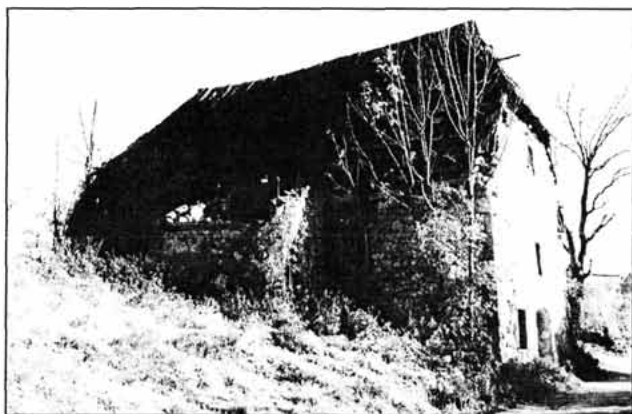
Ruševina Ivana Samaržije, tzv. Pavšina kuća u zaselku Devčići kod Krasna, jedan je od najljepših i najvećih primjera pučke gradnje stambenih objekata u području sjevernog Velebita. Naišavši možda na zadnje dane postojanja, autorica bilježi podatke o objektu, materijalima i načinu na koji je građen, unutarnjoj dispoziciji koja se tek naslućuje, spoznaje o naraštajima stanovnika i njihovu načinu života.

Arhitektu je svaka kuća zanimljiva. Na baš svakoj može se istraživati niz komponenata: od odabira lokacije, prožimanja objekta s prirodnim okolišem, utjecaja zgrade na mijene u okolišu, načina gradnje s obzirom na namjenu, potreba korisnika, vremena u kojem je nastajala i njegovih kulturno-socijalnih aspekata, utjecaja drugih sredina ili civilizacija, od utjecaja zgrade na drugu okolnu gradnju, građevnog materijala, konstruktivnog sustava, mijenâ kroz vrijeme, pa sve do tipologije, modularnosti, estetskih kanona, umjetničkih aspekata, etnografskih vrijednota i sl. A iz svega toga iščitava se kulturno-povijesni kontekst pojedinca u sklopu cijele društvene zajednice.

Ako se radi o stambenim zgradama, neminovno je, a ujedno i najljepše, kad se takva istraživanja povežu s genealogijom obitelji rekonstruiranom po kazivanjima potomaka, dodajući tako arhitektonskom zapisu dozu ljudske prisnosti i privatnosti.

Upravo jedno takvo istraživanje provodi se od 2000. (hotimice upotrebljavam trajni oblik glagola, jer uvijek ostaje želja i potreba za novim

spoznajama) na jednom od najvećih i najljepših objekata stambene pučke gradnje, tzv. Pavšinoj kući, u okviru bilježenja i proučavanja pučke arhitekture velebitskog i podvelebitskog kraja.¹

Sl. 1. Pavšina kuća – jedan od najljepših i najvećih objekata tradicijske stambene arhitekture na sjevernom Velebitu, snimljen pred blagdan Svih svetih 2000.

OBITELJ PAVE DEVČIĆA – PAVŠE

Kuća Pavša nalazi se u zaselku Devčići, uza samu cestu koja iz Krasna vodi prema svetištu Majke Božje od Krasna i dalje prema istoku, a u granicama Parka prirode "Sjeverni Velebit". Gradio ju je Pave Devčić zvan Pavša, negdje početkom 19. stoljeća. Najstarija je i najizvornija u kompleksu od nekoliko zgrada i pomoćnih objekata koji danas pripadaju obiteljima Devčić i Samaržija.

Većinu podataka o obitelji Devčić dao je Ivan Samaržija, Pavšin prapraunuk po majci, koji sa svojom ženom Marijanom živi u zidanoj prizemnici s donje strane ceste, k. br. 122/25.

Ivan je stolar, ima svoju radionicu u pomoćnom objektu preko puta stambenog, u kojoj izrađuje građevnu stolariju za sebe i obitelj koja živi čak i u Zagrebu.² Imaju i kravu, o kojoj se brine Marijana, a višak mlijeka prodaju zadruzi. Ljubaznim domaćinima gost je uvijek dobrodošao, počašćen kavom i

¹ Istraživanje je provedeno u organizaciji Senjskoga muzejskog društva i uz pomoć Razreda arhitekata Hrvatske komore arhitekata i inženjera u graditeljstvu.

² Kao izraz određene naklonosti smatram Ivanov poziv upućen meni: "Lelo, dodite vidit kakav sam stroj izmislio!" U svojoj stolarskoj radionici pokazuje rezalicu koju je sam konstruirao, a služi za rezanje grade za građevinsku stolariju (doprozornike i dovratnike – "talare"), tako da za označivanje ne treba upotrebljavati olovku. Kaže da noćima nije spavao dok nije došao do rješenja: gornji, pokretni dio klizi na kugličnim ležajevima, a na fiksnom je dijelu pila. Na fiksnom (donjem) dijelu pričvršćen je limitator, *pakna* koja se za svaku duljinu posebno namješta. Na gornjem dijelu klizi grada koju treba rezati na određenu duljinu.

obaveznom domaćom šljivovicom. Sakupi se začas i društvo, bratići i susjedi, pa razgovor o kući, načinu života i običajima postane vrlo živ.³

Pisanih dokumenata u obitelji gotovo da i nema, jer se na to nekada i nije polagala važnost. Sve je ostalo na usmenoj predaji i sjećanju. Ivan Samaržija pokušao je rekonstruirati povijest svoje obitelji i Pavšine kuće.

Sl. 2. Pred ulazom u stolarsku radionicu Ivana Samaržije (kolovoz 2002.) prof. Ante Glavičić (čuči), Rade Devčić, Marijana i Ivan Samaržija (stoje)

On je rođen 1938. od oca Jose (1909.) i majke Anke, rođ. Devčić (1915.). Otac 1939. ostavlja njega i majku i odlazi u Francusku.⁴ Djed po majci, Pave Devčić, bio je također stolar, rođen 1875., a umro u Pavšinoj kući 1966.

³ Često se Ivan zna šaliti da samo dolazimo gledati i mjeriti ruševinu, a ništa se ne događa. Na očigled propada, opasno je i ući u nju. Još koji snijeg i ne će je biti. Dao bi ju jeftino, samo da je se riješi i da nije ruglo. Eto, više i ne kosi oko nje, da se ne bi djeca zavlčila igrati unutra, da ih nešto ne "poklopi"

⁴ Za razliku od majke, o kojoj priča s puno topline, Ivan se nerado sjeća oca i radije ne priča o njemu.

Godine rođenja ostalih predaka Ivan može samo nagađati: Pavin otac Ivan rodio se oko 1850., a umro je 1942. ili 1943. Njegov otac Pave, zvan Pavša, mogao se roditi negdje 1815. Imao je Pavša osmero djece, četiri sina i četiri kćeri. Sinovi su ostali, izgradili kuće, a kćeri su se poudale. Sinovi su bili Ivan, Vicko, Rade i Luka, a kćeri Monika, Vranica, Marija i Anka.

KOMPLEKS ZGRADA

Kompleks zgrada koje i danas pripadaju obiteljima Devčić i Samaržija, potomcima Pave (1875. – 1966.) sastoji se od 5 stambenih, nekoliko pomoćnih i gospodarskih objekata i šterni. Podignut je na visini od oko 825 m n. m. Sve su stambene kuće katnice, zbog terena u padu. Kompleks presijeca asfaltirana cesta, nekada put, tako da su neki objekti s gornje strane vrlo blizu kolnika. Oni s donje strane udaljeniji su od ceste, pa su utoliko u povoljnijem položaju. S gornje strane ceste nalaze se Lukina, Pavšina i Radina kuća. Lukina kuća, jugozapadno od Pavšine, potpuno je obnovljena. Jugoistočno je Radina, zvana "čardak". Čardak je izvorno bila prizemnica koju je Rade Devčić dogradio u katnicu, a današnje pročelje i natpisnu ploču dobila je 1903. Ploča je betonska, veličine 45 x 43 cm, ugrađena u pročelje, s uklesanim, tj. "špicanim" natpisom

R.D.K.B.25	R(ADE) D(EVČIĆ) K(UĆNI) B(ROJ) 25
G.D. 1903.	G(O)D(INE) 1903
BOG I HRVATI	BOG I HRVATI
M.S. KLESAR	M(ATE) S(MARŽIJA) KLESAR

Klesar je bio Mate Samaržija. Fasada je žbukana (oker), s karakterističnim romboidnim ukrasnim ornamentom (bijelo) na pročelju. Kuća je podignuta od ceste, na podzidanom platou širine 6 m. U prizemnom dijelu bila je podijeljena na gostionicu i dućan. Na platou ispred kuće, uz potporni zid, bio je veliki kameni stol s klupom, od čega su danas ostale samo noge stola (2 kamena monolita veličine oko 70 x 70 x 60 cm, od ploče nema ostataka), a služio je za potrebe gostionice.

Objekt već dugo nije u prvobitnoj funkciji, već se upotrebljava kao spremište i prostor za dimljenje mesa.

Ostali su objekti uglavnom ruševine. Ispred kuće sjeverozapadno od Pavšine, koja je nekada mogla biti stambena sa štalom, nalazi se šterna i kameno pojilo za blago. Ispred ruševine kuće sjeverno od Pavšine nalazi se šterna, smještena na platou do kojeg se penje preko 7 stuba. Na grlu šterne uklesana je godina 1863. i inicijali P.D. (Pavša Devčić).

Sl. 3. Ivan Samaržija na platou pred Radinom kućom s ostacima kamenog stola, kolovoz 2002.

Zanimljivo je da se kuće iznad ceste nisu služile najbližim gospodarskim prostorima i šternama. Tako je Pavšinoj kući pripadala sjeveroistočna štala i šterna (ona s godinom 1863. i inicijalima P.D.), a Radinoj sjeverozapadna.

Šterne su se, prema riječima Ivana Samaržije, kopale u dubinu od 4 do 5 m, promjera oko 3 m. Zidale su se priklesanim kamenom uokrug, u vapnenom mortu. Nakon toga se na stijenke navlačio "porculan", najvjerojatnije kaolinska glina koja se zaribavala i gladila dok nije postala potpuno glatka i vrlo tvrda. Zatim se šterna pokrivala "voltom" od uklinjenog kamena, s vrha se zaravnavala zemljom i popločavala ravnijim kamenom, a na kraju se postavljao iz komada kamena klesani "grljak". U grljak je ulazilo drveno korito koje je dovodilo vodu iz drvenog žlijeba na kući.⁵ Preko ceste, s donje strane, potpuno su obnovljene Vickova i Ivanova kuća, svaka sa svojim pratećim objektima.

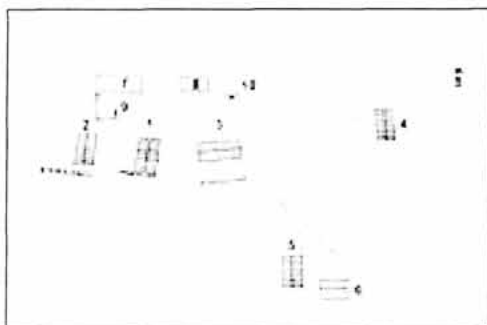
PAVŠINA KUĆA

Stanje i veličina objekta

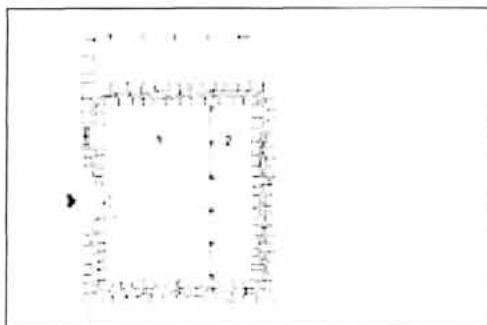
Pavšina kuća sigurno spada među najstarije stambene kuće u ovom području. Na kosom terenu, tlocrtne veličine oko 7,2 x 11,7 m, s podrumom i dva poda, pokrivena šimplom, jedan je od najvećih stambenih objekata u okolici. Zbog kosine terena i blizine ceste s obje su joj strane izvedeni kameni podzidi.

Kao i većina ostalih kuća, i ona je u ruševnom stanju, tako da je snimanje tlocrtne dispozicije i unutrašnjosti nemoguće. Dio je krova i podova urušen, a prostore postupno osvaja vegetacija. Ulazna vrata u podrum i prizemlje su se zaglavila, pa iole snažniji pritisak može izazvati urušavanje nadvoja, zida, stropnih greda i sl. Preopasno je to, pa se ipak bolje osloniti na kazivanja Ivana Samaržije, čiji je djed Pave bio i zadnji stanovnik ove kuće.

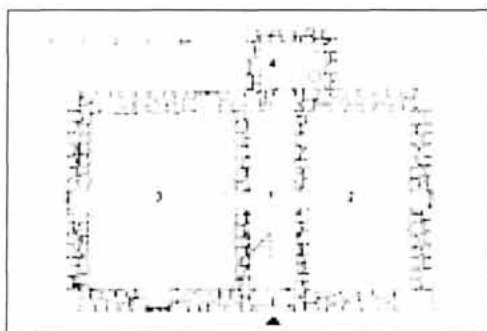
⁵ Drveni se žlijeb postavljao na kamene konzole koje su virile iz zida, ili je pak visio na drvenim klinovima.

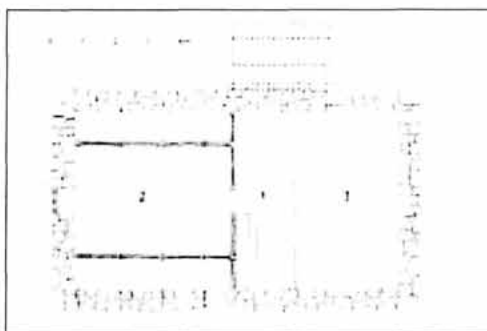
Sl. 1. Komplex kuća Devčić-Samaržija: 1. Pavšina kuća, 2. Lukina kuća, 3. Radina kuća, 4. Vickova kuća, 5. kuća Ivana Samaržije, 6. Ivanova stolarija, 7., 8. ruševina štale, 9. šterna i kamenica, 10. šterna s uklesanom godinom 1863 P. D.

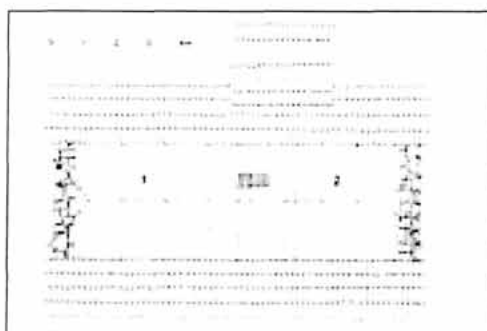
Sl. 2. Tločrt podruma: 1. spremište, 2. trap za krumpir

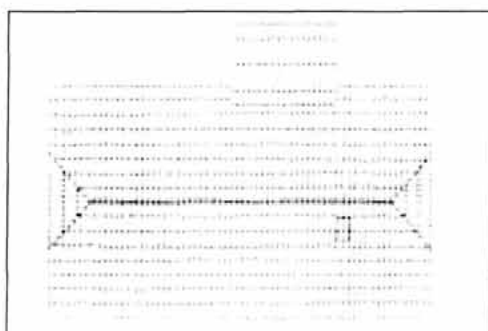
Sl. 3. Tločrt prizemlja: 1. hodnik, 2. vatrena kuhinja, 3. soba, 4. zahod

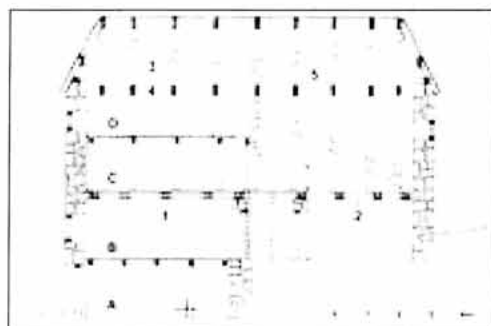
Sl. 4. Tločrt sušare: 1. galerija, 2. sušara za meso, 3. zračni prostor kuhinje

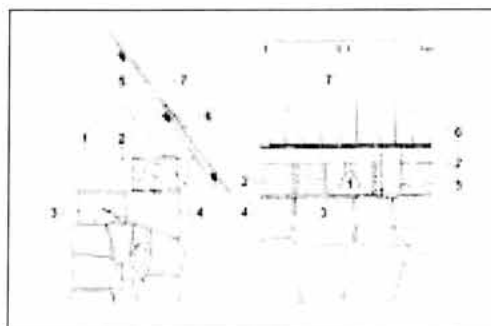
Sl. 5. Tločrt prvog poda: 1. pod, 2. zračni prostor

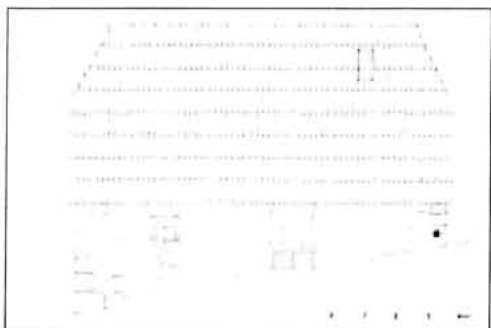
Sl. 6. tločrt krova

Sl. 7. Uzdužni presjek: A-podrum, B-prizemlje, C-sušara, D-pod, 1-vezna greda, 2-"coljak", 3-rog, 4-pajanta, 5-vjetrenjača

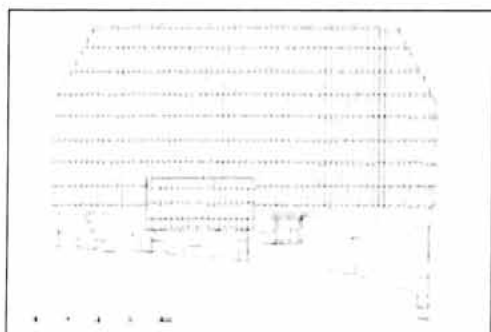
Sl. 8. Detalj krovnog veza: 1-vezna greda 22/30, 2-"coljak" 22/30, 3-"podzidnica" 22/30, 4-jasenov klin, 5-rog 14/16, 6-krovnna letva, 7-šimla

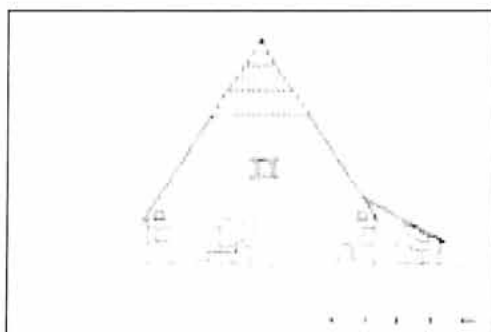
Sl. 9. Istočno pročelje, oznaka na kamenu s uklesanom godinom 183(5)

Sl. 10. Južno pročelje

Sl. 11. Zapadno pročelje

Sl. 12. Sjeverno pročelje

Sl. 4. Pavšina kuća – pogled s jugoistoka, kolovoz 2002.

Lokacija

Kuću je gradio pradjed po majci Pave Devčić zvan Pavša, rođen početkom 19. st. Postoji o njemu jedna predaja koju Ivan Samaržija priča otprilike ovako:

"Dolazeći iz Primorja na magarcu, legao je did Pavša na livadu i zaspao. Magarca nije vezao. Kad se probudio, magare nije odlutalo, već je mirno paslo uokolo. Rekao je sam sebi i magaretu: 'Izgleda da ti se ovdje dopada! Mogli bi ja i ti ovdje i ostar!' I tu je zasnovao kuću."

Koliko je ta predaja daleko od istine teško je reći, ali i ovakva takva jest, ona je dio bajkovitosti i sklonosti legendama duboko ukorijenjenim u stanovništvu velebitskog kraja.

Kuća Pavša smještena je na samom rubu sa sjeverne strane glavne ceste od Krasna prema istoku, okrenuta zabatom na cestu. Cijeli je teren u padu prema cesti oko 25%. Pruža se u smjeru sjever – jug, ulaz u podrum na južnom je pročelju, a glavni ulaz u kuću na prvom je podu s istoka, također izravno s terena.

Zanimljivost lokacije ovog objekta na kosom terenu je postava okomito na slojnice, za razliku od uobičajenog načina paralelno sa slojnicama.

Dispozicija prostora

Objekt se sastoji od podruma (pod dijelom kuće), stambene etaže, sušila za meso i poda za odlaganje stvari. Visina etaže relativno je mala. Podrum je

visok nepunih 170 cm, a spavaća soba u prizemlju oko 190 cm. Visina kuće od ceste do krova iznosi oko 360 + 30 cm.

Sl. 5. Pogled na Pavšinu kuću s jugozapada, kraj listopada 2000.

U podrum se ulazi s južnog zabata, izravno i u razini s cestom, kroz dvokrilna vrata visine 164 cm, s lučnim nadvojem od uklinjenog kamena. Veličina mu je oko 5,8 x 4,6 m, a proteže se pod cijelom spavaćom sobom. U prednjem je dijelu služio za pohranu alata i kola,⁶ a u stražnjem je bio trap za krumpir. Trap je pregrađeni prostor s podom od nabijene zemlje, po cijeloj širini podruma, dubine oko 1,3 m. Od ostalog dijela ograđen je daskama u visini od oko 60 cm pribijenim na stupove od poda do stropnih greda. U trap se

⁶ I dandanas su u podrumu pohranjena dvojka kola. Ipak, većinu je etnografske građe Ivan Samaržija dao župniku Komušancu u Krasno, da ne propadne zajedno s kućom, da se ipak negdje sačuva i nekome pokaže.

ulazilo preko podesta sa stubama s obje strane, na polovici visine pregrade. Punio se krumpirom, koji se ne bi smrznuo preko cijele zime jer je podrum ukopan u teren.⁷ Pod je zemljani, zidovi kameni, neožbukani, a stropne grede i daščani pod dijele ga od prizemlja.

Unutarnja vertikalna komunikacija između podruma i prizemlja ne postoji. U prizemlje se ulazi izravno s terena, na istočnom pročelju. Tu se nalaze glavne prostorije stana – pristupni hodnik sa stubištem za prvi pod, "vatrena" kuhinja⁸ i spavaća soba, te prigradeni zahod.

Prizemlje je podijeljeno ulaznim hodnikom u dva glavna dijela – desno je kuhinja, lijevo soba. Hodnikom se na drugom kraju, nasuprot glavnim ulaznim vratima (zadnja je radio Ivan prije dvadesetak godina) dospijeva do pomoćnih, tzv. "malih vrata", koja vode do prigradenog zahoda. Tu je i danas urušeno stubište s galerijom s koje se pristupa na prvi "pod", sušaru. Na stubištu i galeriji još su vidljivi ostatci ograde. Na kraju galerije prislonjene su ljestve kojima se pristupa na najgornji "pod" iznad sušare.

Kuhinja veličine oko 5,8 x 3,3 m seže u visinu sve do krova. U sredini je ognjište zidano ciglom, kao centralni prostor cijele kuće, oko kojega se sjedilo na tronošcima ("polumjesecima"), kuhalo, jelo i razgovaralo. Uza sjeverni zid bila je prislonjena "kredenca", u koju su se spremali čupi i peke, sve glineno i vezano žicom. U krovu je bio jedan otvor – vidilica, koji se otvarao željeznom šipkom odozdo.⁹ Danas u kuhinji više nema ničega, sve je podijeljeno, osim jednih "načvi", drvenog korita u kojem se mijesio kruh, koje se još uvijek vide kroz propali krov.

Spavaća soba (5,8 x 4,6 m) okrenuta je prema cesti, s dvokrilnim prozorom. Zidovi su iznutra bili ožbukani, pod daščani. U njoj su se, kako Ivan kaže, nalazili "ormarina, 2 – 3 krevetine, stol i stolci". Nije se ložilo, tj. grijalo, već se toplina tražila pod teškim vunenim pokrivačima – "biljcima".

Prigradnja uz kuću sa zapadne strane veličine 1,5 x 2,0 m je zahod, koji je gradio stolar Pave. Izveden je na tradicionalan način: iskopala bi se jama, odozgo popodila daskama, a nad dijelom se napravila "škrinja" – drveni sanduk s dva okrugla otvora – veći za odrasle, manji za djecu. Svaki je otvor bio koso izrezan, "da ne žulja" i da poklopac na otvor dobro sjedne kako se ne bi širio smrad. Na podu je bila nabijena zemlja, krov pokriven šimlom.

Dim s kućnog ognjišta služio je i dimljenju mesa koje se sušilo u sušari

⁷ Isti takav trap napravio je Ivan u podrumu kuće u kojoj stanuje, samo bez podesta.

⁸ Vatrena kuhinja glavni je stambeni prostor, u kojemu se kuha na otvorenom ognjištu.

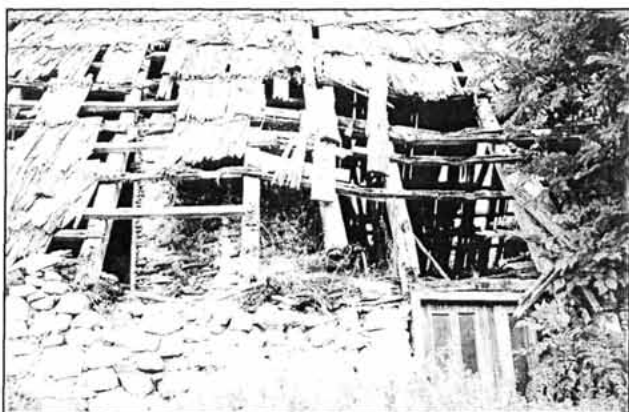
⁹ Ivan kaže da je već kao dijete dobro zapamtio tu *vidilicu*, jer bi mu se, svaki put kad bi ju netko otvarao, u tanjur sasula čada s krova.

iznad spavaće sobe. Kad bi se htjelo dimiti, otvarala bi se vrata s galerije. Inače se sušilo na zraku što je ulazio kroz prozor na jugozapadnom pročelju. Sušara je podignuta na drvenom gredniku iznad sobe kao lagana drvena konstrukcija isprepletana prućem.

Iznad sušare je, pod krovom, sljedeći "pod", koji je služio kao privremeno spremište.

Kišnica se s krova Pavšine kuće nije sakupljala zbog dva razloga. Prvi – kuća je imala "vatrenu" kuhinju, tj. čađav krov, pa je voda bila nečista i nezdrava, i drugi – bila je i niže od šterne.

Sl. 6. Glavni ulaz i propali krov, iza kojega se vidi konstrukcija sušare pletena od pruća, kolovoz 2002.

Konstrukcija i materijali

Pavšina kuća zidana je kamenom u vapnenom mortu, izvana krupnijim sa sitnijom ispunom, te priklesanim uglovnjacima. Zidovi su debljine oko 70 cm.

Na sjeveroistočnom uglu kuće, u razini terena, nalazi se kamen veličine oko 120 x 65 cm s uklesanom godinom 1835. (5 je nečitko).¹⁰

Nadvoji iznad prozora i vrata izvedeni su uklinjenim kamenom, lučno nad podrumskim vratima i ravno nad većim prozorima (istočno pročelje). Nad ostalim prozorima funkciju nadvoja uglavnom preuzima jači drveni doprozornik.

¹⁰ Ne mora značiti da je to i godina gradnje, jer su se katkad uklesavale i druge značajne godine (vjenčanje, rođenje prvog sina i sl.).

Sl. 7. Detalj krovnog veza ili ono što je od njega ostalo – vezna gređa sidrena u zid ljeskovim klinom, "coljak", rog, šimla, kolovoz 2002.

Sl. 8. Podzidnica na južnom zabatu, kolovoz, 2002.

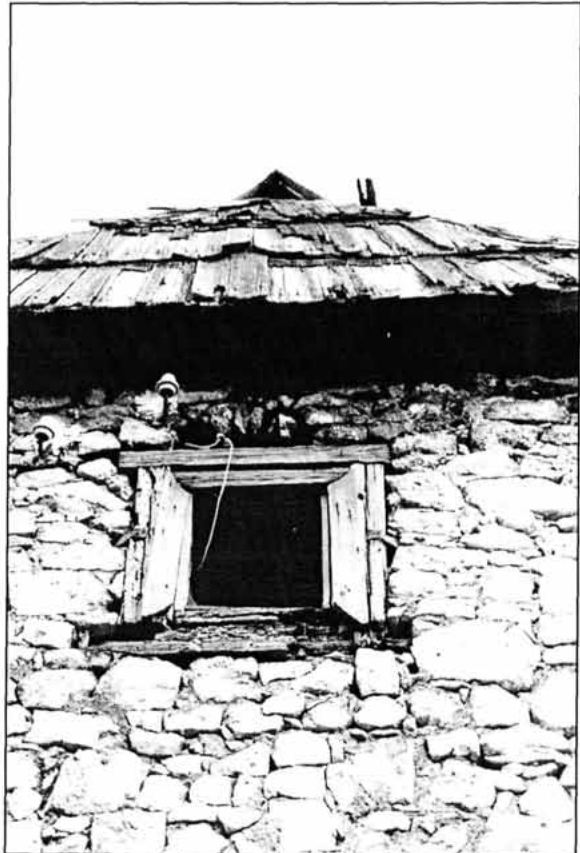
Objekt je izvana neožbukana, pa je lijepo vidljiva neujednačena struktura kamenog zida, zidanog materijalom iz okolice koji se našao pri ruci. Iznutra je bila žbukana samo spavaća soba.

Sušara iznad spavaće sobe izvedena je kao lagana drvena konstrukcija od stupića 12 x 12 cm na svakoj gredi međukatne konstrukcije. Stupići su povezani pletivom od ljeskovog ili drenovog pruća ("liskovo i drinovo pruće"), te je sve obostrano ožbukano vapnenim mortom.

Na podovima je svuda bila nabijena zemlja, osim u spavaćoj sobi gdje su bile daske. Kasnije je Ivan Samaržija u kuhinji napravio betonsku ploču.

Međukatna konstrukcija je drveni grednik dimenzija većinom 114 x 16 cm, popođen daskama "colaricama".

Krovište je dvostrešno nagiba 55-60°, s lastavicama ili kâpićima. Izvedeno je kao jednostavno roženično krovište s pajantama ("pantama") – raspinjačama, 11 pari rogova 14 x 16 cm i najvjerojatnije vjetrenjačama ili vjetrobranim vezovima. Sva je krovna građa jelova ili smrekova.

Sl. 9. Prozor na južnom zabatu, ispod kâpića, kolovoz 2002.

Nazidnica ili "podzidnica" postavljena na uzdužne zidove, povučena je prema sredini, tako da se izvana ne vidi. Poprečno na nju postavljene su vezne grede uobičajene veličine 30 x 22 cm,¹¹ sidrene u "podzidnicu" ili kameni zid jasenovim klinovima veličine 4 x 4 cm, duljine 30 – 40 cm. Između veznih greda na vanjskoj strani zida umetnut je "cokljak" istih dimenzija, također klinovima sidren u zid. Broj veznih greda jednak je broju pari rogova, tj 11. Rogovi su tesarskim vezom i klinom učvršćeni na "cokljak". Krajevi veznih greda i rogova su zaobljeni. Zadnji je, jedanaesti, par rogova prikraćen, i na njega postavljen skošeni dio zabata, "kâpić". Na rogove su pribijane letve, a na njih šimla. Od pajanti su kroz propali dio krova vidljivi samo ostatci, a najvjerojatnije su bile učepljene u rogove.

Smrekova šimla je kalana, dimenzija uobičajenih u ovom području (8-10 x 70 cm, debljine do 1,5 cm), na potkonstrukciji od letvi. Letve koje se mogu vidjeti, dijelom su piljene, što upućuje na mogućnost da je krov bio obnavljan. Glavne krovne vode imaju po 8 redova šimle, a kâpić po 3. Svaki red šimle predstavlja jedan "šav".¹²

Kao što je već opisano, kuća nije imala žlijeba, a nije imala ni dimnjaka. Za ispušt dima i toplog zraka i vertikalno prozračivanje služila je "vidilica", otvor u krovu veličine 40 x 80 cm.

Svi su prozori na objektu dvokrilni, ustakljeni jednostrukim staklom, a otvaraju se prema van. Postojala su troja vrata: podrumaska, ulazna i tzv. "mala vrata". Podrumaska i ulazna su dvokrilna, a "mala" jednokrilna. Ulazna su vrata iznad parapeta ustakljena, a podrumaska su uklađena. Doprozornici i dovratnici, tzv. "talari", služe kod manjih otvora i kao nadvoji, a u zid su ugrađeni drvenim klinovima.

BUDUĆNOST

Povijest i prošlost Pavšine kuće prikazana je po kazivanju Ivana Samaržije. A kakva joj je budućnost? Kratkoročno gledano, izdržat će još dva snijega i više je ne će biti. Dugoročno (*in spe*), obnovljena i zaštićena kao spomenik kulture pučkog graditeljstva sjevernog Velebita, mogla bi postati objekt u funkciji Parka prirode i Nacionalnog parka "Sjeverni Velebit", baš

¹¹ Ova dimenzija podzidnice i *cokljaka* česta je u okolici. Grada gotovo identične dimenzije nalazi se i na kućama u obližnjim zaselcima Anići i Ivetići.

¹² Ivan se šali (ili ne?): "Osam šavi – osmero dice", jer je prapradjed Pavša imao 4 sina i 4 kćeri.

zbog blizine sjedišta uprave i budućega vanjskog prezentacijskog prostora potonjeg.

Namjena? Muzej, etnografska zbirka, edukacijski prostor, workshop, specijalizirani galerijski prostor, ugostiteljsko-smještajni sadržaj za posebne prilike i još sigurno ponešto.

Literatura

- Pavle ROGIĆ, Naseljenost velebitske primorske padine kroz historiju, *Senjski zbornik*, 1, Senj, 1965.
- Aleksandar FREUDENREICH, *Narod gradi na ogoljelom krasu*, Zagreb – Beograd, 1962.
- Aleksandar FREUDENREICH, *Kako narod gradi*, Zagreb, 1972.
- Davor SALOPEK, *Arhitektura bez arhitekta*, Zagreb, 1974.
- Andre MOHOROVIČIĆ, Razvoj nastamba i naselja, *Otok Susak*, Zagreb, 1957.
- Alojz CRNIĆ, Prinosi za goransku etnografiju, *Gorski kotar*, Delnice, 1981.
- Ante GLAVIČIĆ, Jedna pučka predaja, *Senjski zbornik*, 4, Senj, 1970.
- Ante GLAVIČIĆ, Izvještaj III. naučne ekskurzije u sjeverni Velebit, *Senjski zbornik*, 3, Senj, 1967-1968.
- Đuro PEULIĆ, *Konstruktivni elementi zgrada* (drugi dio), Zagreb, 1980.

PAVŠA'S HAUS

Zusammenfassung

Pavša's Haus im Einzelhof Devčići bei Krasno ist eines der schönsten Objekte der Wohnungs- und Volksarchitektur auf dem Gebiet des nördlichen Velebit-Gebirges. Dieses einstöckige Steinhaus (Grundriss 7,2 x 11,7) mit dem Keller und Boden, schiefen Schindeldaches, ist nach Schätzung ungefähr 170 Jahre alt. Es liegt an der Hauptstraße, die von Krasno nach Osten führt auf einem schrägen Terrain. Das Gebäude ist ein Teil der zusammenhängenden Häuser, einiger Trümmer und Zisternen.

Der ganze Komplex gehört der Familien Devčić und Samaržija – den Nachkommen des Urgroßvaters Pave Devčić-Pavša.

Heute ist dieses Haus in Trümmern. Der Dach verfällt, die Konstruktion der Zwischenstöcke sowie die Wände brechen zusammen. Die ethnographischen Gegenstände sind aus dem Haus herausgetragen.

Das ehemalige Aussehen und die Disposition dieses Hauses werden in diesem Artikel nach dem Erzählen des Tischlers Ivan Samaržija dargestellt. Er lebt mit seiner Frau Marija in der Nachbarschaft.

Es wäre notwendig dieses Objekt zu bewahren, da es ein sehr schönes Objekt des Volksbaues ist und auf dem Gebiet des Nationalparks des nördlichen Velebit, in der Nähe von der Verwaltung dieses Parks liegt. Seine Grundform ist noch immer erhalten. Es wäre auch notwendig diesem Objekt eine entsprechende Bestimmung zu geben (Museum, Ethnographische Sammlung, Gaststätte!) die den Bedürfnissen dieses Parks untergeordnet wäre.

PAVŠA'S HOUSE

S u m m a r y

The house of Pavša in hamlet Devčići close to Krasno is one of the smartest and largest popular residential architecture objects on the area of the north Velebit. The one-story stone house of the ground-plan dimensions 7,2 x 11,7 m, with cellar and loft, the oblique hip roof covered with shingles, has been old some 170 years or so. Located near the main road going from Krasno toward the east, on the sloping ground, it represents a part of a complex of 5 residential houses, several ruins and cisterns which belong to families Devčić and Samaržija, all of them the offsprings of their great-grandfather Pave Devčić Pavša.

Today Pavša's house is the ruin. The roof visibly crumbles, the construction between the floors and the walls cave in. Likewise, all the objects of the ethnographical value were carried away.

The former aspect and disposition were reconstructed by the narration of Ivan Samaržija, the carpenter, who with his wife Marijana lives very near there.

In view of the fact that this house is one of the smartest popular architecture objects, with still preserved basic ground-plan dimensions, and also because it is located within the area of the north Velebit Nature Park, very near the National Park North Velebit Management, it seems to be worthy of the preservation as a monument of culture, like with an adequate destination like museum, ethnographic collection with the accommodation-catering contents or similar, all in the function of the Nature Park or the National Park.